

॥प्रथमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां षष्ठमकाण्डे प्रथमः प्रश्नः॥

प्राचीनं वंशं करोति देवमनुष्या दिशो व्यंभजन्तु प्राचीं देवा
दक्षिणा पितरः प्रतीर्चीं मनुष्यां उर्दीचीं रुद्रा यत्प्राचीनं वंशं
करोति देवलोकमेव तद्यजमान उपावर्तते परि श्रयत्यन्तरहितो
हि देवलोको मनुष्यलोकान्नास्मालोकाथ्स्वेतव्यमिवेत्याहुः को हि
तद्वेद् यद्यमुष्मिलोकेऽस्ति वा न वेति दिक्ष्वर्तीकाशान्करोति (१)

उभयोर्लोकयोरभिजित्यै केशश्मश्रु वंपते नुखानि नि
कृन्तते मृता वा एषा त्वग्मेध्या यत्केशश्मश्रु मृतामेव
त्वचं मेध्यामप्हत्यं यज्ञियो भूत्वा मेधमुपैत्यङ्गिरसः सुवर्गं लोकं
यन्तोऽप्सु दीक्षातपसी प्रावैशयन्नप्सु स्नाति साक्षादेव दीक्षातपसी
अवं रुन्धे तीर्थे स्नाति तीर्थे हि ते तां प्रावैशयन्तीर्थे स्नाति (२)

तीर्थमेव समानानां भवत्यपौऽश्जात्यन्तरत एव मेध्यो भवति
वाससा दीक्षयति सौम्यं वै क्षौमं देवतंया सोममेष देवतामुपैति
यो दीक्षते सोमस्य तु नूरसि तु नुवं मे पाहीत्याहु स्वामेव
देवतामुपैत्यथो आशिषमेवैतामा शास्त्रेऽग्रेस्तूषाधानं वायोर्वातुपानं
पितृणां नीविरोषधीनां प्रघातः (३)

आदित्यानां प्राचीनतानो विश्वेषां देवानामोत्तरक्षत्राणामतीकाशा-

एतथ्सर्वदेवत्यं यद्वासो यद्वाससा दीक्षयति सर्वाभिरेवैन
देवताभिर्दीक्षयति बुहिः प्राणो वै मनुष्यस्तस्याशनं प्राणोऽशजाति
सप्राण एव दीक्षतु आशितो भवति यावानेवास्य प्राणस्तेन सुह
मेधमुपैति घृतं देवानां मस्तु पितृणान्निष्पक्तं मनुष्याणान्तद्वै (४)

एतथ्सर्वदेवत्यं यन्नवनीतं यन्नवनीतेनाभ्यङ्के सर्वा एव देवताः
प्रीणाति प्रच्युतो वा एषोऽस्मालोकादगतो देवलोकं यो दीक्षितोऽ-
न्तरेव नवनीतं तस्मान्नवनीतेनाभ्यङ्के ऽनुलोमं यजुषा व्यावृत्त्या
इन्द्रो वृत्रमहन्तस्य कर्ननिका परापतत्तदाञ्जनमभवद्यदाङ्के चक्षुरेव
भ्रातृव्यस्य वृङ्के दक्षिणं पूर्वमाङ्के (५)

सव्यः हि पूर्वं मनुष्यां आञ्जते न नि धावते नीवं हि मनुष्यां
धावन्ते पश्च कृत्व आङ्के पश्चाक्षरा पङ्किः पाङ्को यज्ञो यज्ञमेवावं
रुन्धे परिमितमाङ्के ऽपरिमितः हि मनुष्यां आञ्जते सतूलयाङ्के-
अपतूलया हि मनुष्यां आञ्जते व्यावृत्तये यदपतूलयाञ्जित वज्रं इव
स्याथसतूलयाङ्के मित्रत्वाय (६)

इन्द्रो वृत्रमहन्थ्सोऽइ पोऽइ भ्यमियत तासां यन्मेध्यं
यज्ञियः सदेवमासीत्तदपोदक्रामते दर्भा अभवन् यद्दर्भपुञ्जीलैः
पवयति या एव मेध्या यज्ञियाः सदेवा आपस्ताभिरेवैनं पवयति
द्वाभ्या पवयत्यहोरात्राभ्यामेवैनं पवयति त्रिभिः पवयति त्रयं इमे
लोका एभिरेवैनं लोकैः पवयति पश्चभिः (७)

पवयति पश्चाक्षरा पङ्किः पाङ्को यज्ञो यज्ञायैवैन् पवयति
 पुङ्किः पवयति षड्वा कृतवं कृतुभिरेवैन् पवयति सुसभिः पवयति
 सुस छन्दांसि छन्दोभिरेवैन् पवयति नवभिः पवयति नव
 वै पुरुषे प्राणाः सप्राणमेवैन् पवयत्येकविशत्या पवयति
 दश हस्त्यां अङ्गुलयो दश पद्मां आत्मैकविश्शो यावानेव
 पुरुषस्तमपरिवर्गम् (८)

पवयति चित्पतिस्त्वा पुनात्वित्याहु मनो वै चित्पतिर्मनसैवैन्
 पवयति वाक्पतिस्त्वा पुनात्वित्याह वाचैवैन् पवयति देवस्त्वा
 सविता पुनात्वित्याह सवितृप्रसूत एवैन् पवयति तस्य ते
 पवित्रपते पवित्रेण यस्मै कं पुने तच्छकेयमित्याहुऽशिषमेवैतामा
 शास्ते॥ (९)

अतीकाशान्करोत्यवैशयन्तीर्थं ज्ञाति प्रधानो मनुष्याणान्तद्वा आङ्के मित्रत्वायं पञ्चभिरपरिवर्गमुदाचत्वारि शब्दः॥

यावन्तो वै देवा यज्ञायापुनत् त एवाभवन् य एवं विद्वान्
 यज्ञायं पुनीते भवत्येव बहिः पवयित्वान्तः प्र पादयति मनुष्यलोक
 एवैन् पवयित्वा पूतन्देवलोकं प्र णयत्यर्दीक्षितु एकयाहुत्येत्याहुः
 स्मुवेण चतस्रो जुहोति दीक्षितत्वायं सुचा पश्चमीं पश्चाक्षरा पङ्किः
 पाङ्को यज्ञो यज्ञमेवावं रुन्ध आकूत्यै प्रयुज्जग्रयें (१०)

स्वाहेत्याहाकूत्या हि पुरुषो यज्ञमभि प्रयुङ्के यज्ञेयेति मेधायै

मनसे इग्नये स्वाहेत्याह मेधया हि मनसा पुरुषो यज्ञमिगच्छति
सरस्वत्यै पूष्णे इग्नये स्वाहेत्याह वाग्वै सरस्वती पृथिवी पूषा वाचैव
पृथिव्या यज्ञं प्र युङ्क आपो देवीर्वहतीर्विशशम्भुव इत्याह या वै
वर्ष्यस्ताः (११)

आपो देवीर्वहतीर्विशशम्भुवो यदेतद्यजुर्न ब्रूयाद्विव्या
आपो इशान्ता इमं लोकमा गच्छेयुरापो देवीर्वहतीर्विशशम्भुव
इत्याहास्मा एवैनां लोकायं शमयति तस्माच्छान्ता इमं
लोकमा गच्छन्ति द्यावापृथिवी इत्याह द्यावापृथिव्योरहि
यज्ञ उर्वन्तरिक्षमित्याहान्तरिक्षे हि यज्ञो बृहस्पतिर्नो हविषा
वृधातु (१२)

इत्याह ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवास्मै यज्ञमवं
रुन्धे यद्वयाद्विधेरिति यज्ञस्थाणमृच्छेद्वधात्वित्याह यज्ञस्थाणमेव
परि वृणक्ति प्रजापतिर्यज्ञमसृजत् सौऽस्माथ्सृष्टः पराऽन्तर्थस प्र
यजुरव्लीनात्प्र सामु तमृगुदयच्छुद्वद्गुदयच्छुतदौद्वहणस्यौद्वहणत्वमृच

जुहोति यज्ञस्योद्यत्या अनुष्टुप्छन्दसामुदयच्छुदित्याहुस्तस्मादनुष्टु
जुहोति यज्ञस्योद्यत्यै द्वादश वाऽस्मृत्यान्युदयच्छुन्नित्याहुस्तस्माद्वादश
दीक्षयन्ति सा वा एषर्गनुष्टुगवाग्नुष्टुग्यदेतयुर्चा दीक्षयति वाचैवैनु
सर्वया दीक्षयति विश्वे देवस्य नेतुरित्याह सावित्र्येतेन मर्तो
वृणीत सख्यम् (१४)

इत्याह पितृदेवत्यैतेन विश्वे राय इंषुध्युसीत्याह वैश्वदेव्यैतेन
द्युम्नं वृणीत पुष्यस् इत्याह पौष्यैतेन सा वा एषर्ख्सर्वदेवत्या
यदेतयुर्चा दीक्षयति सर्वभिरेवैन देवताभिर्दीक्षयति सप्ताक्षरं प्रथमं
पदम् द्युष्टाक्षराणि त्रीणि यानि त्रीणि तान्युष्टाकुपं यन्ति यानि चत्वारि
तान्युष्टौ यद्युष्टाक्षरां तेन (१५)

गायत्री यदेकादशाक्षरा तेन त्रिष्टुग्यद्वादशाक्षरा तेन
जगती सा वा एषर्ख्सर्वाणि छन्दाऽसि यदेतयुर्चा दीक्षयति
सर्वभिरेवैन छन्दोभिर्दीक्षयति सप्ताक्षरं प्रथमं पदं सप्तपदं
शक्तरी पशवः शक्तरी पशूनेवावरुन्ध एकस्मादक्षरादनासंप्रथमं
पदं तस्माद्यद्वाचोऽनासन्तन्मनुष्यां उपं जीवन्ति पूर्णयां जुहोति
पूर्ण इव हि प्रजापतिः प्रजापतेरास्यै न्यूनया जुहोति न्यूनाद्वि
प्रजापतिः प्रजा असृजत प्रजानाऽसृष्टै॥ (१६)

अग्रये ता वृथात्वचा सम्बन्धेन जुहोति पञ्चदश च॥७॥ [२]

ऋख्सामे वै देवेभ्यो यज्ञायातिष्ठमाने कृष्णो रूपं
कृत्वापक्रम्यातिष्ठतान्तेऽमन्यन्त यं वा इमे उपावर्थ्यतः स इदं
भविष्यतीति ते उपामत्रयन्त ते अहोरात्रयोर्महिमानं मपनिधाय
देवानुपावर्ततामेष वा ऋचो वर्णो यच्छुक्लं कृष्णाजिनस्यैष
साम्नो यत्कृष्णमृख्सामयोः शिल्पे स्थ इत्याहर्ख्समे एवावरुन्ध
एषः (१७)

वा अहो वर्णो यच्छुक्लं कृष्णाजिनस्यैष रात्रिया यत्कृष्णं
यदेवैनंयोस्तत्र न्यक्तं तदेवाव रुन्धे कृष्णाजिनेन दीक्षयति
ब्रह्मणो वा एतद्रूपं यत्कृष्णाजिनं ब्रह्मणैवैन दीक्षयतीमान्धियः
शिक्षामाणस्य देवेत्याह यथायुजुरैवतद्भर्त्ता वा एष यदीक्षित उल्बं
वासुः प्रोर्णुते तस्मांत् (१८)

गर्भाः प्रावृता जायन्ते न पुरा सोमस्य क्रयादपोर्ण्वात् यत्पुरा
सोमस्य क्रयादपोर्ण्वात् गर्भाः प्रजानां परापातुकाः स्युः क्रीते सोमे-
उपोर्णुते जायते एव तदथो यथा वसीयाऽसं प्रत्यपोर्णुते ताद्वगेव
तदङ्गिरसः सुवर्गं लोकं यन्तु ऊर्जं व्यभजन्तु ततो यदत्यशिष्यत्
ते शरा अभवन्नूर्गेण शरा यच्छुरमयी (१९)

मेखला भवत्यूर्जमेवाव रुन्धे मध्यतः सन्निह्यति मध्यत एवास्मा
ऊर्जं दधाति तस्मान्मध्यत ऊर्जा भुञ्जत ऊर्ध्वं वै पुरुषस्य नाभ्यै
मेध्यमवाचीनमेध्यं यन्मध्यतः सन्निह्यति मेध्यं चैवास्यामेध्यं च
व्यावर्तयतीन्द्रो वृत्राय वज्रं प्राहरथस त्रेधा व्यभवथस्फयस्तृतीयः
रथस्तृतीयं यूपस्तृतीयम् (२०)

येऽन्तःशरा अशीर्यन्ते ते शरा अभवन्तच्छुराणाऽशरत्वं
वज्रो वै शराः क्षुत्खलु वै मनुष्यस्य भ्रातृव्यो यच्छुरमयी मेखला
भवति वज्रेणैव साक्षात्क्षुधं भ्रातृव्यं मध्यतोऽपि हते त्रिवृद्धवति
त्रिवृद्धै प्राणस्त्रिवृतमेव प्राणं मध्यतो यजमाने दधाति पृथ्वी

भंवति रञ्जनाव्यावृत्त्यै मेखलया यजमानन्दीक्षयति योक्रैणु पर्वी
मिथुनत्वाय (२१)

यज्ञो दक्षिणाम्भ्यायत्ता॒ सम्भवत्तदिन्द्रोऽचायुधसो-
अमन्यत् यो वा इतो जनिष्यते स इदं भविष्यतीति तां
प्राविशत्तस्या इन्द्रं एवाजायत् सोऽमन्यत् यो वै मदितोऽपरो
जनिष्यते स इदं भविष्यतीति तस्यां अनुमृश्य योनिमाच्छिन्नसा
सूतवंशाभवत्तथ्सूतवंशायै जन्म (२२)

ता॒ हस्ते न्यवेष्टयत् तां मृगेषु न्यदधाथ्सा कृष्णविषाणाभंवदिन्द्रं
योनिरसि मा मा हि॒ सीरिति कृष्णविषाणां प्रयच्छति सयोनिमेव
यज्ञं करोति सयोनिन्दक्षिणा॒ सयोनिमिन्द्र॑ सयोनित्वायै कृष्यै
त्वा॑ सुसुस्याया॒ इत्याहु॑ तस्मादकृष्टपृच्या ओषधयः पच्यन्ते
सुपिप्लाभ्यस्त्वोषधीभ्य इत्याहु॑ तस्मादोषधयः फलं गृह्णन्ति
यद्वस्तेन (२३)

कण्डूयेत पामनुं भावुकाः प्रजाः स्युर्यथस्मयेत नग्नं भावुकाः
कृष्णविषाणया॑ कण्डूयतेऽपिगृह्य॑ स्मयते प्रजानां॑ गोपीथाय॑ न
पुरा दक्षिणाभ्यो॑ नेतोः॑ कृष्णविषाणामवं चृतेद्यत्पुरा दक्षिणाभ्यो॑
नेतोः॑ कृष्णविषाणामवचृतेद्योनिः॑ प्रजानां॑ परापातुका स्यान्नीतासु॑
दक्षिणासु॑ चात्वाले कृष्णविषाणां प्रास्यति योनिर्वै यज्ञस्य॑
चात्वालं योनिः॑ कृष्णविषाणा॑ योनावेव योनिन्दधाति यज्ञस्य॑
सयोनित्वाय॑॥ (२४)

रुन्ध एष तस्मांच्छ्रुमयी यूपस्तृतीयं मिथुनत्वाय जन्म हस्तेनाशाचत्वारि॒शत्त्वा॑॥८॥—[३]

वाग्वै देवेभ्योऽपांक्रामद्यज्ञायातिष्ठमाना सा वनस्पतीन्प्राविशथसैष
वाग्वनस्पतिषु वदति या दुन्दुभौ या तूण्वे या वीणायां
यद्दीक्षितदण्डं प्रयच्छति वाचमेवावं रुन्ध औदुम्बरो भवत्यूगर्वा
उदुम्बर ऊर्जमेवावं रुन्धे मुखेन् सम्मितो भवति मुखुत एवास्मा॒
ऊर्जं दधाति तस्मान्मुखुत ऊर्जा भुञ्जते (२५)

क्रीते सोमे मैत्रावरुणाय दण्डं प्र यच्छति मैत्रावरुणो
हि पुरस्ताद्विग्म्यो वाचं विभजति तामृत्विजो यजमाने
प्रतिष्ठापयन्ति स्वाहा॑ यज्ञं मनसेत्याहृ मनसा॑ हि पुरुषो
यज्ञमाभिगच्छति स्वाहा॑ द्यावापृथिवीभ्यामित्याहृ द्यावापृथिव्योरहि
यज्ञः स्वाहोरोरन्तरिक्षादित्याहान्तरिक्षे हि यज्ञः स्वाहा॑ यज्ञं
वातादारभु इत्याहायम् (२६)

वाव यः पवते स यज्ञस्तमेव साक्षादा रभते मुष्टी करोति
वाचं यच्छति यज्ञस्य धृत्या॑ अर्दीक्षिष्टायं ब्राह्मण इति॑ त्रिरूपाश्वाह
देवेभ्यं एवैनं प्राऽऽहु त्रिरूचैरुभयेभ्य एवैनं देवमनुष्येभ्यः प्राऽऽहु
न पुरा नक्षत्रेभ्यो वाचं वि सृजेद्यत्पुरा नक्षत्रेभ्यो वाचं विसृजेद्यज्ञं
विच्छिन्न्यात् (२७)

उदितेषु नक्षत्रेषु ब्रतं कृणुतेति॑ वाचं वि सृजति॑ यज्ञब्रतो॑ वै
दीक्षितो॑ यज्ञमेवाभि॑ वाचं वि सृजति॑ यदि॑ विसृजेद्वैष्णवीमृचमनु॑

ब्रूयाद्यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञेनैव यज्ञः सं तनोति दैवीन्धियं मनामहं
इत्याह यज्ञमेव तन्मादयति सुपारा नो असद्वशं इत्याहु व्युष्टिमेवावं
रुन्धे (२८)

ब्रह्मवादिनो वदन्ति होतव्यं दीक्षितस्य गृहा(३)इ न
हौतव्या(३)मिति हविर्वै दीक्षितो यज्ञुहयाद्यज्ञमानस्यावदायं
जुहुयाद्यन्तं जुहुयाद्यज्ञपरुन्तरियाद्ये देवा मनोजाता मनोयुज्ञ
इत्याह प्राणा वै देवा मनोजाता मनोयुजस्तेष्वेव परोक्षं
जुहोति तन्नेवं हुतं नेवाहुतं स्वपन्तं वै दीक्षितं रक्षांसि
जिघाः सन्त्यग्निः (२९)

खलु वै रक्षोहग्ने त्वं सु जांगृहि वयः सु
मन्दिषीमहीत्याहुग्निमेवाधिपां कृत्वा स्वपिति रक्षसामपंहत्या
अब्रत्यमिव वा एष करोति यो दीक्षितः स्वपिति त्वमग्ने व्रतपा
असीत्याहुग्निर्वै देवानां व्रतपतिः स एवैनं व्रतमालम्भयति देव
आ मर्त्येष्वेत्याहु देवः (३०)

ह्येष सन्मर्त्येषु त्वं यज्ञेष्वीड्य इत्याहृते इपु
वै दीक्षिताथ्मुषुपुषु इन्द्रियं देवतांः क्रामन्ति विश्वे देवा अभि
मामावंवृत्तनित्याहेन्द्रियेणैवैनं देवताभिः सं नयति यदेतद्यजुर्न
ब्रूयाद्यावत एव पशूनभि दीक्षेत् तावन्तोऽस्य पशवः स्यु
रास्वेयत् (३१)

सोमा भूयो भुरेत्याहापरिमितानेव पशूनवं रुन्धे चन्द्रमासि मम
भोगांय भवेत्याह यथादेवतमेवैनाः प्रति गृह्णाति वायवे त्वा वरुणाय
त्वेति यदेवमेता नानुदिशेदयथादेवतं दक्षिणा गमयेदा देवताभ्यो
वृश्येत यदेवमेता अनुदिशति यथादेवतमेव दक्षिणा गमयति न
देवताभ्यु आ (३२)

वृश्यते देवीरापो अपां नपादित्याहु यद्वो मेध्यं यज्ञियः
सदेवं तद्वो मावं क्रमिष्मिति वावैतदाहाच्छिन्नं तन्तुं पृथिव्या अनु
गेषुमित्याहु सेतुमेव कृत्वात्येति॥ (३३)

भुञ्जतेऽयज्ञिष्ठन्वाद्वन्धेऽग्निराह देव इयदेवताभ्यु आ त्रयस्त्रिःशत्ता॥ १॥ [४]

देवा वै दैवयजंनमध्यवसाय दिशो न प्राजानन्तेऽइ
न्यौन्यमुपाधावन्त्वया प्र जानाम त्वयेति तेऽदित्याः समंग्रियन्त
त्वया प्र जानामेति साब्रवीद्वरं वृणै मत्प्रायणा एव वौ यज्ञा
मदुदयना असन्निति तस्मादादित्यः प्रायणीयो यज्ञानामादित्य
उदयनीयः पश्च देवता यजति पश्च दिशो दिशां प्रज्ञात्यै (३४)

अथो पश्चक्षरा पुङ्कः पाङ्को यज्ञो यज्ञमेवावं रुन्धे पथ्याः
स्वस्तिमयजन्माचीमेव तया दिशं प्राजानन्नग्निना दक्षिणा सोमैन
प्रतीचीः सवित्रोदीचीमदित्योर्ध्वा पथ्याः स्वस्तिं यजति प्राचीमेव
तया दिशं प्रजानाति पथ्याः स्वस्तिमिष्ठाग्नीषोमौ यजति चक्षुषी
वा एते यज्ञस्य यदग्नीषोमौ ताभ्यामेवानुं पश्यति (३५)

अग्नीषोमाविष्ठा सवितारं यजति सवितृप्रसूत एवानुं

पश्यति सवितारमिद्वादिंति यजतीयं वा अदितिरस्यामेव
प्रतिष्ठायानुं पश्यत्यदिंतिमिद्वा मारुतीमृचमन्वाह मरुतो वै
देवानां विशो देवविशं खलु वै कल्पमानं मनुष्यविशमनुं
कल्पते यन्मारुतीमृचमन्वाह विशां कृत्यै ब्रह्मवादिनो वदन्ति
प्रयाजवंदननूयाजं प्रायुणीयं कार्यमनूयाजवंत् (३६)

अप्रयाजमुदयनीयमितीमे वै प्रयाजा अमी अनूयाजाः सैव
सा यज्ञस्य सन्ततिस्तत्था न कार्यमात्मा वै प्रयाजाः प्रजाऽनूयाजा
यत्प्रयाजानन्तरियादात्मानमन्तरियाद्यदनूयाजानन्तरियात्प्रजामन्तरि
खलु वै यज्ञस्य विततस्य न क्रियते तदनुं यज्ञः परो भवति यज्ञं
पराभवन्तुं यज्ञमानोऽनुं (३७)

परा भवति प्रयाजवदेवानूयाजवत्प्रायुणीयं कार्यं
प्रयाजवंदनूयाजवंदुदयनीयं नात्मानमन्तरेति न प्रजां न
यज्ञः पराभवति न यज्ञमानः प्रायुणीयस्य निष्कास उदयनीयमुभि
निर्वपति सैव सा यज्ञस्य सन्ततिर्याः प्रायुणीयस्य याज्यां यत्ता
उदयनीयस्य याज्याः कुर्यात्पराङ्मुं लोकमा रोहेत्प्रमायुकः
स्याद्याः प्रायुणीयस्य पुरोनुवाक्यास्ता उदयनीयस्य याज्याः
करोत्यस्मिन्नेव लोके प्रति तिष्ठति॥ (३८)

प्रजांत्यै पश्यत्यनूयाजवद्यज्ञमानोऽनुं पुरोनुवाक्यास्ता अष्टौ च। ५॥ [५]

कुद्रूश्व वै सुपुर्णी चात्मरूपयोरस्पर्धताऽ सा कुद्रूः

सुपर्णीमंजयथसाब्रवीतृतीयस्यामितो दिवि सोमस्तमा हरं
तेनाऽऽत्मानं निष्क्रीणीष्वेतीयं वै कद्रूरसौ सुपर्णो छन्दांसि
सौपर्णेयाः साब्रवीदस्मै वै पितरौ पुत्रान्बिभृतस्तृतीयस्यामितो
दिवि सोमस्तमा हरं तेनाऽऽत्मानं निष्क्रीणीष्व (३९)

इति मा कद्रूरवोचुदिति जगत्युदपतुचतुर्दशाक्षरा सुती
साप्राप्य न्यवर्तत तस्यै द्वे अक्षरे अमीयेताः सा पशुभिश्च दीक्षया
चागच्छुतस्माङ्गंती छन्दसां पशुव्यंतमा तस्मात्पशुमन्त दीक्षोपं
नमति त्रिष्टुगुदपतुत् त्रयोदशाक्षरा सुती साप्राप्य न्यवर्तत तस्यै
द्वे अक्षरे अमीयेताः सा दक्षिणाभिश्च (४०)

तपसा चागच्छुतस्मात् त्रिष्टुभो लोके माध्यन्दिने सवने
दक्षिणा नीयन्त एतत्खलु वाव तपु इत्याहुर्यः स्वं ददातीति
गायत्र्युदपतुचतुरक्षरा सत्यंजया ज्योतिषा तमस्या अजाभ्यरुन्ध
तदजायां अजत्वः सा सोमं चाहरच्चत्वारि चक्षराणि साष्टाक्षरा
समपद्यत ब्रह्मवादिनो वदन्ति (४१)

कस्मात्सत्याद्वायुत्री कनिष्ठा छन्दसाः सुती यज्ञमुखं
परीयायेति यदेवादः सोममाहरत्तस्माद्यज्ञमुखं पर्येत् तस्मात्तेजस्विनौ
पूज्यां द्वे सवने सुमगृह्णामुखेनैकं यन्मुखेन सुमगृह्णतदधयुत्तस्माद्वे
सवने शुक्रवंती प्रातःसवनं च माध्यन्दिनं च तस्मात्तृतीयसवन
ऋजीषमभि षुण्वन्ति धीतमिव हि मन्यन्ते (४२)

आशिरमवं नयति सशुक्रत्वायाथो सम्भरत्यैवैनुत्तः

सोमं माहि॒यमा॑णं गन्धु॒र्वो वि॒श्वा॒वंसुः पर्य॑मुष्मा॒अस ति॒स्रो रा॒त्रीः
परिं मुषि॒तोऽवसृ॒त्तस्मा॑त्ति॒स्रो रा॒त्रीः क्री॒तः सोमा॑ वसति॒ ते दे॒वा
अंब्रुव॑न्ध्मीका॑मा॑ वै गन्धु॒र्वा॑ः स्त्रिया॑ निष्क्री॑णा॑मेति॒ ते वा॒चुङ्
स्त्रियमेकंहायनी॑ कृत्वा॑ तया॑ निरंक्री॑णन्थ्सा॑ रो॒हिद्रूपं कृत्वा॑
गन्धु॒र्वेभ्यः (४३)

अ॒पक्रम्या॑ति॒ष्ठत्तद्रो॒हितो जन्म ते दे॒वा अंब्रुव॑न्धपं
युष्मदक्रंमीन्नास्मानु॒पावर्तते॑ वि॑ हृयामहा॑ इति॑ ब्रह्मं गन्धु॒र्वा॑
अवंदुन्नगायं दे॒वाः सा दे॒वान्नायंत उपावर्तते॑ तस्मा॑द्वायायन्तुङ् स्त्रियः॑
कामयन्ते॑ कामु॑का एनुङ् स्त्रियो॑ भवन्ति॑ य एवं वेदाथो॑ य एवं
विद्वानपि॑ जन्येषु॑ भवति॑ तेभ्यं॑ एव दंदत्युत यद्वहुतंयाः (४४)

भवन्त्येकंहायन्या॑ क्रीणाति॑ वा॑चै॒वैन्॑ सर्व्या॑ क्रीणाति॑
तस्मा॑देकंहायना॑ मनुष्या॑ वा॑चं वदन्त्यकूट्याऽकर्णयाऽकाणया॑-
ऽक्षोणयाऽसंसशफया॑ क्रीणाति॑ सर्वै॒वैन॑ क्रीणाति॑ यच्छ्वेतया॑
क्रीणीयादु॒श्वर्मा॑ यजंमानः॑ स्याद्यत्कृष्णायां॑नुस्तरणी॑ स्यात्प्रमायुक्तो॑
यजंमानः॑ स्याद्यद्विरूपया॑ वात्रं ग्री॑ स्याअस वा॑न्यं जिनीयात्तं॑ वा॑न्यो॑
जिनीयादरुणया॑ पिङ्गल्या॑ क्रीणात्येतद्वै॑ सोमंस्य रूपं॑ स्वयै॒वैन॑
दे॒वतंया॑ क्रीणाति॑॥ (४५)

निष्क्री॑णीष्व दक्षिणाभिश्च वदन्ति॑ मन्यन्ते गन्धु॒र्वेभ्यो॑ बहुतंयाः॑ पिङ्गल्या॑ दशं च॥७॥—[६]

तद्विरण्यमभवत्तस्माद्द्व्यो॑ हि॒रण्यं पुनन्ति॑ ब्रह्मवादिनो॑

वदन्ति कस्मा॑ध्यत्यादनुस्थिकेन प्रजाः प्रवीयन्ते ऽस्थन्वर्ती॑र्जायन्त्
इति॒ यद्धिरण्यं धृते॑वधाय॑ जुहोति॒ तस्मादनुस्थिकेन प्रजाः
प्रवीयन्ते ऽस्थन्वर्ती॑र्जायन्त एतद्वा॑ अग्नेः प्रियं धाम यद् धृतं
तेजो हिरण्यमियं तै॑ शुक्र तनूरिदं वर्चु॑ इत्याह॑ सतेजसमैवैन॑९
सर्तनुम् (४६)

कुरोत्यथो॑ सम्भरत्यैवैन॑ यदब॑द्धमवदध्याद्भाः॑ प्रजाना॑
परापातुकाः॑ स्युर्ब॑द्धमवं॑ दधाति॒ गर्भाणां॑ धृत्यै॑ निष्टुर्क्य॑ बन्धाति॑
प्रजाना॑ प्रजननाय॑ वाग्वा॑ एषा॑ यथसौमक्रयणी॑ जूरसीत्याह॑ यद्धि॑
मनसा॑ जवते॑ तद्वाचा॑ वदति॑ धृता॑ मनसेत्याह॑ मनसा॑ हि॑ वाग्धृता॑
जुष्टा॑ विष्णवु॑ इत्याह॑ (४७)

यज्ञो॑ वै॑ विष्णुर्यज्ञायैवैनां॑ जुष्टां॑ करोति॒ तस्यास्ते॑ सृत्यसंवसः॑
प्रसुव इत्याह॑ सवितृप्रसूतामेव वाचमवं॑ रुन्धे॑ काण्डेकाण्डे॑
वै॑ क्रियमाणे॑ यज्ञ॑९ रक्षां॑सि॑ जिघां॑सन्त्येष॑ खलु॑ वा॑
अरक्षोहतुः॑ पन्था॑ यौ॑ज्ञेश्वर॑ सूर्यस्य॑ च॑ सूर्यस्य॑ चक्षुरारुहम्॑ग्नेरुक्षणः॑
कुनीनिकामित्याह॑ य॑ एवारक्षोहतुः॑ पन्थास्त॑९ सुमारौहति॑ (४८)

वाग्वा॑ एषा॑ यथसौमक्रयणी॑ चिदसि॑ मनासीत्याह॑
शास्त्यैवैनामेतत्स्मा॑च्छिष्टाः॑ प्रजा॑ जायन्ते॑ चिदसीत्याह॑ यद्धि॑
मनसा॑ चेतयते॑ तद्वाचा॑ वदति॑ मनासीत्याह॑ यद्धि॑ मनसाभिगच्छति॑
तत्करोति॑ धीरसीत्याह॑ यद्धि॑ मनसा॑ ध्यायति॒ तद्वाचा॑ (४९)

वदति दक्षिणासीत्याहु दक्षिणा ह्येषा यज्ञियासीत्याहु
 यज्ञियामेवैनां करोति क्षुत्रियासीत्याहु क्षुत्रिया ह्येषादितिरस्युभुयतःशी
 यदेवाऽऽदित्यः प्रायणीयो यज्ञानामादित्य उदयनीयस्तस्मादेवमाह
 यदबृद्धा स्यादयंता स्याद्यत्पदिबृद्धानुस्तरणी स्यात्प्रमायुक्ते
 यजमानः स्यात् (५०)

यत्कर्णगृहीता वात्रघी स्याथ्स वान्यं जिनीयात्तं वान्यो
 जिनीयामित्रस्त्वा पुदि बंध्रात्वित्याहु मित्रो वै शिवो
 देवानान्तेनैवैनां पुदि बंध्राति पूषाध्वनः पात्वित्याहेयं वै
 पूषेमामेवास्या अधिपामकः समष्ट्या इन्द्रायाध्यक्षायेत्याहेन्द्रमेवास्या
 अध्यक्षं करोति (५१)

अनु त्वा माता मन्यतामनु पितेत्याहानुमतयैवैनया क्रीणाति
 सा देवि देवमच्छेहीत्याहु देवी ह्येषा देवः सोम इन्द्राय
 सोममित्याहेन्द्राय हि सोम आहियते यदेतद्यजुर्न ब्रूयात्पराच्येव
 सोमक्रयणीयाद्वद्रस्त्वा वर्तयत्वित्याहु रुद्रो वै कूरः (५२)

देवानान्तमेवास्यै परस्ताद्यात्यावृत्त्यै कूरमिव वा एतत्करोति
 यद्वद्रस्यं कीर्तयति मित्रस्य पथेत्याहु शान्त्यै वाचा वा एष वि
 क्रीणीते यः सोमक्रयण्या स्वस्ति सोमसखा पुनरेहि सुह रुद्येत्याह
 वाचैव विक्रीय पुनरात्मन्वाच धृतेऽनुपदासुकास्य वाग्भवति य एवं
 वेदं॥ (५३)

सतनुं विष्णवं इत्याह सुमारोहति ध्यायति तद्वाचा यज्ञमानः स्यात्करोति कूरो वेदं॥८॥ [७]

षद्गुदान्यनु नि क्रामति षडुहं वाङ्गाति वदत्युत संवध्सुरस्यायने
यावंत्येव वाक्तामवं रुन्धे सप्तमे पदे जुहोति सप्तपदा शक्तरी
पृशवः शक्तरी पृशूनेवावं रुन्धे सप्त ग्राम्याः पृशवः सप्तारण्याः
सप्त छन्दाः स्युभयस्यावरुच्छै वस्त्वासि रुद्रासीत्याह रूपमेवास्या
एतन्माहिमानम् (५४)

व्याचेष्टे बृहस्पतिस्त्वा सुम्ने रण्वत्वित्याहु ब्रह्म वै
देवानां बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवास्मै पृशूनवं रुन्धे रुद्रो वसुभिरा
चिकेत्वित्याहावृत्यै पृथिव्यास्त्वां मूर्धन्ना जिंघर्मि देवयज्ञनु इत्याह
पृथिव्या हौष मूर्धा यदेवयज्ञनुमिठायाः पद इत्याहेऽयै हौतत्पदं
यथसोमक्रयंण्यै घृतवर्ति स्वाहा (५)

इत्याहु यदेवास्यै पदाद् घृतमपीङ्यत् तस्मादेवमाहु
यदेष्वर्युरनुग्रावाहुतिं जुहुयादन्धोऽध्वर्युः स्याद्रक्षाऽसि यज्ञः
हन्युरुहिरण्यमुपास्य जुहोत्यग्निवत्येव जुहोति नान्धोऽध्वर्युर्भवति
न यज्ञः रक्षाऽसि घन्ति काण्डेकाण्डे वै क्रियमाणे यज्ञः
रक्षाऽसि जिघाऽसन्ति परिलिखितः रक्षः परिलिखिता अरातयु
इत्याहु रक्षसामपहत्यै (५६)

इदम् रक्षसो ग्रीवा अपि कृन्तामि यौऽस्मान्द्वेष्टि यं
च वृयं द्विष्म इत्याहु द्वौ वाव पुरुषौ यं चैव द्वेष्टि यश्चैन्

द्वेष्टि तयोरेवानन्तरायं ग्रीवाः कृन्तति पश्वो वै सोमक्रयंण्यै
पदं यावत्मूलतः सं वंपति पशुनेवावं रुन्धेऽस्मे राय इति सं
वंपत्यात्मानमेवाध्वर्युः (५७)

पशुभ्यो नान्तरेति त्वे राय इति यजमानाय प्र यच्छति
यजमान एव रुयिं दधाति तोते राय इति पतिंया अर्घो वा
एष आत्मनो यत्पत्नी यथो गृहेषु निधत्ते तादगेव तत्त्वष्टैमती
ते सपेयेत्याहु त्वष्टा वै पशुनां मिथुनानाहु रूपकृद्वृपमेव पशुषु
दधात्यस्मै वै लोकाय गारहंपत्य आ धीयतेऽमुष्मा आहवनीयो
यद्वारहंपत्य उपवपेदस्मिलोके पशुमान्ध्याद्यदाहवनीये
ऽमुष्मिलोके पशुमान्ध्यादुभयोरुपं वपत्युभयोरैवैनं लोकयोः
पशुमन्तं करोति॥ (५८)

मुहिमानुङ्ग स्वाहापहत्या अर्खर्युर्धीयते चतुर्विंशतिश्च॥५॥ [८]

ब्रह्मवादिनो वदन्ति विचित्यः सोमा (३) न विचित्या (३)
इति सोमो वा ओषधीनाहु राजा तस्मिन् यदापत्रं ग्रसितमेवास्य
तद्यद्विचिनुयाद्यथास्याद्वसितं निषिद्विदति तादगेव तद्यन्त
विचिनुयाद्यथाक्षक्षन्नापत्रं विधावति तादगेव तत्क्षोधुकोऽध्वर्युः
स्यात्क्षोधुको यजमानः सोमविक्रियिन्सोमः शोधयेत्येव
ब्रूयाद्यदीतरम् (५९)

यदीतरमुभयैनैव सोमविक्रियिणंमर्पयति तस्मा॑सोमविक्रियी

क्षोधुंकोऽरुणो हं स्माहौपवेशिः सोमक्रयं एवाहं तृतीयसवनमवं
रुन्ध इति पशूनां चर्मन्मिमीते पशूनेवावं रुन्धे पशवो हि
तृतीयः सवनं यद्गामयेतापुशः स्यादित्यक्षतस्तस्य मिमीतर्क्षं वा
अपशब्दमपशुरेव भवति यं कामयेत पशुमान्थस्यात् (६०)

इति लोमुतस्तस्य मिमीतैतद्वै पशूनां रूपं रूपेणवास्मै
पशुनवं रुन्धे पशुमानेव भवत्यपामन्ते क्रीणाति सरसमेवैन
क्रीणात्यमात्योऽसीत्याहामैवैनं कुरुते शुक्रस्ते ग्रह इत्याह शुक्रो
ह्यस्य ग्रहोऽनुसाच्छ याति महिमानमेवास्याच्छ यात्यनंसा (६१)

अच्छ याति तस्मादनोवाह्यं सुमे जीवनं यत्र खलु वा
एत शीरण्णा हरन्ति तस्माच्छीरषहार्यं गिरौ जीवनमभि त्यं
देवं सवितारमित्यतिंछन्दसुर्चा मिमीतेऽतिंछन्दा वै सर्वाणि
छन्दां सि सर्वभिरेवैनं छन्दोभिर्मिमीते वर्ष्म वा एषा छन्दसां
यदतिंछन्दा यदतिंछन्दसुर्चा मिमीते वर्ष्मैवैनं समानाना
करोत्येकयैकयोर्थसर्गम् (६२)

मिमीतेऽयातयाम्नियायातयाम्नियैवैनं मिमीते तस्मान्नानावीर्या
अङ्गुलयः सर्वस्वङ्गुष्ठमुपु नि गृह्णाति तस्माथ्सुमावद्वीर्यो-
ऽन्याभिरङ्गुलिभिस्तस्माथसर्वं अनु सं चरति यथसुह सर्वभिर्मिमीत
सङ्क्षिष्टा अङ्गुलयो जायेरन्नेकयैकयोर्थसर्गं मिमीते तस्माद्विभक्ता

जायन्ते पञ्च कृत्वो यजुंषा मिर्मीते पञ्चाक्षरा पुङ्किः पाङ्को युज्ञो
युज्ञमेवावरुन्धे पञ्च कृत्वस्तूष्णीम् (६३)

दश सं पंचन्ते दशाक्षरा विराङ्ग्नि विराङ्ग्निराजैवान्नाद्यमवरुन्धे
यद्यजुंषा मिर्मीते भूतमेवावरुन्धे यन्तूष्णीं भविष्यद्वै तावानेव
सोमः स्याद्यावन्तं मिर्मीते यजमानस्यैव स्यान्नापि सदस्यानां
प्रजाभ्यस्त्वेत्युप समूहति सदस्यानेवान्वाभंजति वासुसोपर्नह्यति
सर्वदेवत्यै वै (६४)

वासुः सर्वाभिरेवैन देवताभिः समर्थयति पुशवो वै सोमः
प्राणाय त्वेत्युपर्नह्यति प्राणमेव पुशुषु दधाति व्यानाय त्वेत्यनु
शृन्थति व्यानमेव पुशुषु दधाति तस्माथ्स्वपन्ते प्राणा न
जंहति॥ (६५)

इतरं पशुमान्थ्याद्यात्यनंसोथ्सर्गन्तूष्णी॑ सर्वदेवत्यै वै त्रयस्त्रिःशत्र्च॥७॥ [१]

यत्कलया ते शफेन ते क्रीणानीति पणेतागोअर्ध॑ सोमं
कुर्यादगोअर्ध॑ यजमानुमगोअर्धमध्यर्युङ्गोस्तु महिमानं नावं तिरेद्वावा
ते क्रीणानीत्येव ब्रूयाद्वोअर्धमेव सोमं करोति गोअर्ध॑ यजमानं
गोअर्धमध्यर्युन्न गोमहिमानुमवं तिरत्यजया॑ क्रीणाति सतंपसमेवैन
क्रीणाति हिरण्येन क्रीणाति सशुक्रमेव (६६)

एनं क्रीणाति धेन्वा क्रीणाति साशिरमेवैन क्रीणात्यृष्टभेण
क्रीणाति सेन्द्रमेवैन क्रीणात्यनुदुहा॑ क्रीणाति वहिर्वा अनुद्वान्

वहिनैव वहि यज्ञस्य क्रीणाति मिथुनाभ्यां क्रीणाति
 मिथुनस्यावरुद्ध्ये वासंसा क्रीणाति सर्वदेवत्यं वै वासः
 सर्वाभ्य एवैनं देवताभ्यः क्रीणाति दश सं पद्यन्ते दशाक्षरा
 विरागत्रं विराङ्गुराजैवान्नाद्युमवं रुन्धे (६७)

तपसस्तनूरसि प्रजापतेर्वर्ण इत्याह पशुभ्य एव तदध्वर्युर्नि
 हुत आत्मनोऽनाव्रस्काय गच्छति श्रियं प्र पशूनाम्प्रोति य एवं वेद
 शुक्रं ते शुक्रेण क्रीणमीत्याह यथायजुरेवैतदेवा वै येन हिरण्येन
 सोममक्रीणन्तदभीषहा पुनराददत् को हि तेजसा विक्रेष्यत् इति
 येन हिरण्येन (६८)

सोमं क्रीणीयात्तदभीषहा पुनरा ददीत् तेज एवाऽऽ-
 त्मन्धत्तेऽस्मे ज्योतिः सोमविक्रयिणि तम इत्याहु ज्योतिरेव
 यजमाने दधाति तमसा सोमविक्रयिणमर्पयति यदनुपग्रथ्य
 हन्यादन्दशूकास्ता॒॑ समा॒॑ सर्पाः स्युरिदमह॒॑ सर्पाणां॒॑
 दन्दशूकानां ग्रीवा उप ग्रन्थामीत्याहादन्दशूकास्ता॒॑ समा॒॑ सर्पा॒॑
 भवन्ति तमसा सोमविक्रयिणं विद्यति स्वानं (६९)

भ्राजेत्याहैते वा अमुष्मिलोके सोममरक्षन्तेभ्यो-
 ऽधि सोममाहरन् यदेतेभ्यः सोमक्रयणान्नानुदिशेदक्रीतो-
 ऽस्य सोमः स्यान्नास्यैतेऽमुष्मिलोके सोम रक्षेयुर्यदेतेभ्यः
 सोमक्रयणाननुदिशति क्रीतोऽस्य सोमो भवत्येतेऽस्यामुष्मिलोके

सोमं रक्षन्ति॥ (७०)

संशुक्रमेव रूप्य इति येन हिरण्येन स्वान् चतुर्शत्वारिंशत्त्र॥५॥ [१०]

वारुणो वै क्रीतः सोम उपनद्धो मित्रो न एहि सुमित्रधा
इत्याहौ शान्त्या इन्द्रस्योरुमा विश दक्षिणमित्याहौ देवा वै
य ऽ सोममक्रीणन्तमिन्द्रस्योरौ दक्षिण आसादयन्नेष खलु वा
एउतरहीन्द्रो यो यजते तस्मादेवमाहोदायुषा स्वायुषेत्याहौ देवता
एवान्वारभ्योत् (७१)

तिष्ठत्युर्वन्तरिक्षमन्विहीत्याहान्तरिक्षदेवत्यो ऽ ह्येतरहि सोमो-
ऽदित्याः सदोऽस्यदित्याः सद् आ सीदेत्याहौ यथायुजुरेवैतद्वि वा
एनमेतदर्घयति यद्वारुण ऽ सन्तं मैत्रं करोति वारुण्यर्चा सांदयति
स्वयैवैन देवतया समर्घयति वासंसा पर्यन्निव्यति सर्वदेवत्यौ वै
वासः सर्वाभिरेव (७२)

एनं देवताभिः समर्घयत्यथो रक्षसामपहत्यै वर्णेषु व्यन्तरिक्षं
ततानेत्याहौ वर्णेषु हि व्यन्तरिक्षं ततान् वाजुमर्वथिस्वत्याहौ वाजुः
ह्यर्वथ्सु पयो अग्नियास्वित्याहौ पयो ह्याग्नियासु हृथ्सु क्रतुमित्याहौ
हृथ्सु हि क्रतुं वरुणो विक्ष्वग्निमित्याहौ वरुणो हि विक्ष्वग्निन्दिवि
सूर्यम् (७३)

इत्याहौ दिवि हि सूर्यः सोममदावित्याहौ ग्रावाणो वा
अद्रयस्तेषु वा एष सोम दधाति यो यजते तस्मादेवमाहोदु त्यं

जातवेदसुमिति सौर्यचा कृष्णाजिनं प्रत्यानह्यति रक्षसामपंहत्या
उस्मावेत धूरषाहवित्याह यथायजुरेवैतत्प्र च्यवस्व भुवस्पतु
इत्याह भूतानाऽ हि (७४)

एष पतिर्विश्वान्यभि धामानीत्याहु विश्वानि ह्ये ऽ षो-
ऽभि धामानि प्रच्यवते मा त्वा परिपरी विंदित्याहु यदेवादः
सोममाहियमाणं गन्धर्वो विश्वावसुः पर्यमुष्णात्स्मादेवमाहापरिमोषाय-
यजमानस्य स्वस्त्ययन्यसीत्याहु यजमानस्यैवैष यज्ञस्यान्वारम्भो-
जनविष्णित्यै वरुणो वा एष यजमानमभ्यैति यत् (७५)

ऋतः सोम उपनद्धो नमो मित्रस्य वरुणस्य चक्षस
इत्याहु शान्त्या आ सोमं वहन्त्यग्निना प्रति तिष्ठते तौ सम्भवन्तौ
यजमानमभि सम्भवतः पुरा खलु वावैष मेधायात्मानमारभ्यं चरति
यो दीक्षितो यदग्नीषोमीयं पशुमालभंत आत्मनिष्क्रयं एवास्य स
तस्मात्तस्य नाश्यं पुरुषनिष्क्रयं इव ह्यथो खल्वाहुरग्नीषोमाभ्यां
वा इन्द्रो वृत्रमहन्त्रिति यदग्नीषोमीयं पशुमालभंते वात्रघ एवास्य
स तस्माद्वाश्यं वारुण्यर्चा परि चरति स्वयैवैनं देवतया परि
चरति॥ (७६)

अन्वारम्योथसर्वभिरेव सूर्यं भूतानाऽ ह्येति यदाहुः सुसविशतिश्च॥६॥ [११]

यो वा अयंथादेवतन्त्वामग्नु इन्द्रस्य चित्ति यथा वै वयो वै यदाकूताद्यास्ते अग्ने मयिं गृहामि प्रजापतिः
सोऽस्माथ्स्तेगान् वाजं कूर्मान् योक्त्रं मित्रावरुणविन्द्रस्य पृष्ण ओजं आनन्दमहरग्नेवायोः पन्थाङ्गमैद्योस्तेऽग्निः

पुशुरांसीथद्विश्चतिः॥२६॥

यो वा पुवाहुतिमभवन्युथिभिरवृक्षयांनन्दमृष्टौपञ्चाशत्॥५८॥

यो वा अयंथादेवतं यद्यवुजिप्रांसि॥

हरिः ॐ ॥

॥कृष्ण-यजुर्वेदीय-तैत्तिरीय-संहितायां षष्ठकाण्डे प्रथमः प्रश्नः
समाप्तः॥६-१॥